

IBAI IZTUETA

ORO BARE

© Ibai Iztueta

© Utriusque Vasconiae

Lehen argitaraldia: Donostia, 2008ko martxoa

ISBN: 978-84-935757-7-9

Lege-gordailua:

Diseinua eta maketazioa: P.I.A.

Azalaren diseinua: A & R de Gorostarzu

UTRIUSQUE VASCONIAE -

Ategorrieta Hiribidea, 3-3.

20013 Donostia. Tel.: 943-270433

Banatzailea: BITARTE - 31195 Berriozar
(Nafarroa).

Tel.: 948-302239

AURKIBIDEA

LAGERSTÄTTEN	5
1	11
2	12

Epikaren behi begiak

AZALAREN EGUNEAN EGUNEKOAZ	15
BIHARRA	17
EGUNAREN ZENTSUA	18
ITZULERA	21
ZAINDARIAK	22
GANBARA	23
LITERATUR BALIABIDEAK	25
ORO BARE	30
FAMILIA, LAGUNAK	32
SENTIKIZUNIK HUTSENA	34
LOTSA VASCONIAN	37
ZAINDU GIZALEGEA	39
AHULENA	41

Totel lirikoa

THEORIA ASTROLIRICAE	45
POSTALA	49
ÑABARDURAK	51

BISITARIAK	53
ALBATROSA ETA UGATZA	55
• Berunezko ate astunak	56
LOEZ LUZE, HEZE, BIGUNA	58
ZEZENBURU	61
GOGORRA, GOXOA, EDERRA (I)	62
GOGORRA, GOXOA, EDERRA (II)	63
BEGI URDINAK	64
GEROZ ETA HITZ ARRAROAGOA	65
HAIZEA TXERNOBILGO BASO EDER ISILETAN	69

Ez azkarra, bai saiatua

BAZTERREKO HERRI BATEAN	73
-------------------------------	----

Mistika hutsa, kaferik gabe

BANINTZ	83
LEHENENGO ALDIA	85
ARTOLA DETEKTIBEAREN PESKIZA	86
HARRIA	91
HONDARRA	93
BESTEARENA	95
AMETSA	97
• Bukatu aurretik	98
HAUTUA	99
• Umea artean	101
BURGES TTIPIAREN OBAUBA	102
OBAUBA AURRETIKO APUNTEAK	104
LITOFAGIA	106

Epilogo

GURE HITZAK EZ DIRA ARTISTAK	109
------------------------------------	-----

LAGERSTÄTTEN

Fosilak, lurpean oso luzaz iraun eta, harri bihurturik gelditu diren landare eta animalien aztarnak dira. Denboraren joanean, materia organiko galkorra suntsitu egiten da eta hark utzitako leku, hutsune eta arrastoetan pausatuz, inoiz bizitza izandakoaren forma gordetzen du mineralak.

Alde horretatik, beraz, fosilak inoiz pixkaren bat harritzea erdietsi duten bizitza pusketak direla ere esan liteke.

Fosiltzea jazo dadin izakia hil orduko lur geruza batek estali behar du, gisa honetan deskonposizio azkarrari bidea itxiz. Maizenik, unea bat batean eta tragikoki ebaki duen luizi edo antzeko ezusteko istripuren bati zor zaion gertaera da hau. Horregatik, gutxi dira fosilak, eta itxuragabetuak. Aurkezten dituzten formek era baldres eta mugatuan erakusten dute bizi izan zuten munduaren konplexutasuna.

Halere, bare-bare ageri zaizkigun harri kozkor zelebren eta serio hauei esker, geometria umil hauei esker, balio handiko informazioa eskura dezakegu: adibidez, istripuarena ez ezik, jakingo dugu oinarrizko gauza bat, gauza txit garrantzitsu bat, hots, bizitza izan dela, izan.

Nondik begiratzen den, testuak gure bizitzen fosiltzat har ditzakegu. Egia, testuak, intentzio handiagora gorde-

tzen dutelako ziurrenik, konplikatuagoak zaizkigu, ez fosilak bezain sotil eta errugabe. Baina, guztiarekin ere, bidezko konparazioa dirudi. Testuak, fosilak bezala, nork irakurri eta interpretatu zain daude. Testuetan, fosiletan bezala, espezie batek berezko duen bizitzeko erarekin aurrera egiteko ahaleginaren berri ematen zaigu; baita sedimentatu direneko lurraz eta giroaz hausnartzeko parada ere.

Fosilen artean, bi mota bereiz daitezke. Alde batetik, zati gogorra gorde dutenak: denbora geologikoaren astinaldi bortitzari nola edo hala eusteko sendotasunez hornituriko gorputz egiturak, hezurak, hortzak, oskolak. Hauek osatzen dute erregistro fosila, ia osoki.

Besteak, gutxi direnen artean gutxi diren horiek, zati bigunen fosilak dira, haragiarenak, mintzenak, taupadenak. *Lagerstätten* esaten zaie gorputz biguneko faunen erregistro fosilei eta oso direnez bakanak eta arraroak, paleontologoek harribitxizat daukate. Bizitzaren historiari buruzko informazio ezin preziatuagoa ematen digute, *lagerstättenek*.

Lekukotza mota hau islatzen duten adibide txikien artetik ondorengo hau proposatzen dizuegu guk:

NEVADA

Nevó en el Valle del Sur –una vista sin par.
Hiné la espuela –nadie en la senda– breñas, broza
–Me adelanté a la madrugada –crucé primero
el puente almagro –vi techumbres desfondadas,
labriegos arruinados, su hambre desoída.
Lo que sentí lo sabe el cuervo crepuscular:
Hasta la punta vuela del árbol descarnado,
se posa y una lluvia desata de carámbanos.

K.o XI mendeko uneren batean, Su Tung P'o izeneko gizasemeak idatziriko testua da, Octavio Pazek espainolez emana. Bizitza txatal bati buruzko informazioa miresgarriki dakarkigun perla txikia. Harrigarriena, testuaren amaiera da ze, irudi txundigarri baten bidez, hurkoaren zoritxarraren aurrean eroso bizi den bihotzean errukia, amorrua, errua –batek daki zer, egia esan– ezinarekin nahastean egosten den sentimendu zaila adierazten asmatzen baitu. Ederra da, ederra denez. Eta, zer egingo diogu ba, horrelakoak alperrik sortzen ahalegintzeko gogoia ematen du.

Zoria tarteko, ikusmira paregabeak, pairamenak eta taupadak berreskuratu ditugu. Arestian esan bezala, testuen artean, paleontologo jakinminak literaturaren eremuan aldian aldika aurkituko dituen bazter bigun horiek dira, izan, *lagerstättenak*.

C.C-k eta I.I-k
2008ko urtarrilaren 27an

*Arroka hauetatik itsasoa begiratu
eta ematen du mantsoa, bare barea,
ia lo dagoela*

Joseba Sarrionandia

1

Zuria naiz

2

Ez naiz zuria

Epikaren behi begiak

AZALAREN EGUNEAN EGUNEKOAZ

per occupationes vita trudetur

Seneka

Egunen uztarritik buru makur tiraka,
etxetik lanerakoan, lanetik etxerakoan,
eraikin lerro nahasien zintzurak
ibilian ibiltzen ditut.

Atzo agurtu nuen hiritarrari
diosala egingo diot bihar
ohiko bidegurutzean.

Eta otutzen zait: paisaia hau ez da
ibai emankor bat, baizik eta
busti eta pixka bat higatu,
eta soilki, harriak legez,
busti eta pixka bat higatu
egiten nauen egunen zaparrada hotza.

Ez dira nire urratsak eremu honen
mugak begiztatzeko gauza.

Izan al da inoiz beste paisaiarik?

Izango al da niretzat inoiz
eremu amaigabe hau ez besterik?

Kamaleoia.

Gugandik at ez duk setiaturik gauzkan
paisaia itsu, aldagaitzik.

Aise antzemango hioke mudantza honi.

Berehala nabarituko huke inguruaren aldaketa,
baldin eta ez bahintz hi heu,
—eta heure kamaleoi barruazala ere—,
alboan dakarkian paisaiarekin batera
itxuraldatu.

Ez dik, egiazki, ezerk irauten berean.
saihestu, beraz, gogoia iluntzen diaten
alperreko beldur horiek.

Eta, hau jakinik, alboratu, kamaleoia,
alperreko galderen tentaldiak ere:
ez orain galdetu, zer besterik izan den;
ez jakin nahi izan, orain, besterik zer
izango den.

Ez duk hire barruazalaren lorratzik aurkituko
ez nostalgietan, ez espekulazioetan.

Izan ere,
noizbait izan hintzena
gandu paisaiak ezkutaturiko
itzalak dituk, landa urrunetan.
Eta, finean, inoiz izango haizena
hire barruazalean daukaan
paisaia ezagun
bakar hori
haiz.

BIARRA

Harkaitzi

Mahai-inguruko algarak eta jendarteko kalaka hanpatuak.
Seriotasun maskarrak, uneka.
Esku fineko laborari epel; hazi ereile zuri.
Gu, axolagabe. Iragan mehea isiltasunean soslaitzen
Nola oskorria sortaldearen oinetan.
Haztamuka; hala ere, tente.
Ikusiko zenez, hauskorrak.
Baina suntsiezinak, oraindik.

Parrez parrez idatzi genian –akordatzen?– aluok:

Bizitza ez da jolasa

Bizitza ez da negarra

Bizitza

Lana da.

Ai, lagun,

Nola dek posible?

Zakurzaharturik ote gintzean, ba, ordurako?

EGUNAREN ZENTSUA

*“Demà serà un altre dia”
m’ha fet, a vegades, tremolar.
(...) Hi ha frases totalment inútils,
inservibles, falses, que hom transporta,
com un pes mort, anys i anys.
Josep Pla*

- 02) Mamuak errari, bideetan: taxiak gauean.
- 03) Zerena urdinek gaizkinak garbituko dituzte
isatsarekin.
- 04) Banketxeetako atari barru bikainetan
hotzik ez. Lo,
zakurrek eta beste animalia askok bezala.
- 05) Okinak –euren amantal zuriak eskegirik–
eta egunkari banatzaileak
–tintaz belzturiko hatzak patriketan–
etxebizitzetara igo dira.
- 06) Erreleboarekin errementariak lantegietako burdina
eta koipea agurtu dituzte.
- 07) Oilariteak autobus baldarrak ekarri ditu ohiko
moduan,
balantzaka eta urrumaka. Eta
a) ez doaz Alfa Zentaurora,

b) ezta aurkako norantzan, Afrikara ere.

©) gurean jarraituko dute.

- 08) Begira, hala nola egiten duen lanbroak ibaia,
hau jendea da karrika estaltzen.
- 09) Etxeko-andrea, oheak egin eta arropa lurretik jasotzera
makurtu da. (Esango du: *Hau da gure etxea*)
- 10) Ikaslea taldean bilduta eseriko da gelan.
(Esango du: a) *hau da nire lekua*
b) *hauek dira nire lagunak,*
nire etsaiak).
- 11) Deserrian Joseba Sarrionandiari artatxoriak irten zaizkio
burutik
- 12) eta oroitzapenak direla izkiriatu: osaba itsuak nola
artalandaren neurrian
antzematen zion bizitzaren lehia xotilari.
- 13) Eguneko menua: entsalada eta bigarrenkoz legatza
saltsan. Edateko ardo beltza , mesedez.
- 14) Eta erreleboarekin errementariak lantegietako burdina
eta koipea agurtu dituzte.
- 15) Eraikin ofizialera sartu aurretik, eguerdi mardul eta
adeitsuak bere arratsalderako
plana
aurkeztuko du kafetegian.
- 16) 16 ° © Parisen; 15 ° © Maulen. Ipar mendebaldeko
haizeak lainotzar ugari ekarriko digu kostaldera, giroa
kaskartuz.

17) Laino baxuak eta euri lardatsa
egun guztian.

18) Eta, arratsak, zapi koloretsuz beteriko poltsan ahaz-
tuko ditu

bazter auzoren batetako dorreren
batetako egongelaren batetan dagoen
baserriko seme-alaba zaharturen batek ahoskaturiko
haurtzaroko hitz zaharren batzuk.

19) Kapusai beltzarekin, ailegatuko zaio burges ttipiari
denda ttipiko errezel metalikoak ixteko ordua.

20) Fideo-zopa, fruta, mahai-zapi gorria, irratia.

21) Neskame beltxaranak izpiluari bezala galdegingo dio
ordenagailuko pantailari: *zer berri han, urruti
horretan, etxean?*

22) Erreleboarekin errementariak lantegietako burdina
eta koipea agurtuko dituzte.

23) Eta telebistaren aurrean apalduta
Bihar beste egun bat izango da
barruntatuko du akiturik
etxekean etsiak.

00) Eta lotarakoan
Bihar beste egun bat izango da
igarriko du esperantzaz
neskatila bihoztunak.

01) Eta bihar
beste egun bat izango da,
noski.

ITZULERA

Azkenean iritsi naiz eta andere
handi, mardul, ezta iruditu zait
atea. Umea altzoan bezala gordeko nauela adieraziz
hatoz diost amultsuki.

Barrura sartu eta argia piztu dut.
Objektuak azaldu dira bazterretan,
isiltasun putzutxoetan, zain.

Gure etxe pobrea, erregena baino hobea.

Gauzak, geldi, lasai,
nahigabe
ahoskatzen diren izen apalekin,
euren ogi eta ohe izenekin.

ZAINDARIAK

Trumoia. Harria.

Esnatu garelarik, kristalaren atzetik

kaleari so egitera urreratu gara.

Goizeko ordu biak eta erdi.

Pareko eraikinetan ere piztu dira leihoak.

Aspaldian ez bezalako ekaitz koleratsuak

haizeak papera bezala dardarazten du hiria.

Zerua milioi bat zatitan puskatu dela dirudi.

Gaur unibertsoko izar denak eroriko direla dirudi.

Orroka mugitzen da. Indar handia du erauntsiak.

Eta ikusgarria da. Hunkigarria.

Farolen argipean, burdina irakiten espaloia.

Aitor dezagun, ez da oso irudi epikoa, beheko farola
hauena:

Zotz gorputza dute

eta kalabaza buru handia, piztuta.

Baina eurak dira kanpoan erauntsiari tente eusten
dioten bakarrak.

Hor dago hiria. Hor jarraitzen du,

farola argiek begiradarentzako zaintzen dituzten kale
hutsetan kukututa.

Gure izu prehistorikoa

gordelekurik seguruenetako larritasuna baino ez da
gaur gauean, hemen.

GANBARA

Hegoaldeko atetik sartu da hirira.
Trafiko eskasa eta semaforoak lagun,
berehala iritsi da parking-era.
Laugarren solairura igo eta atea ireki du.
Plastikozko poltsa betean
altxorra dakar irakasleak.
Sukalderaino sartu da eta emazteari erakutsi dio.
Gero, trastelekutik egunkari zaharrak hartuta
lantokira sartu da.

Bertan ditu egurrezko idazmahaia,
eta ordenadorea. Baita karpeta, fitxategi
eta jakintza liburu seriosak ere
sabairainoko apalategi ilunetan antolaturik.

Laster da erretiroa hartzekoa.

Leihotik pareko fatxadak ikusten dira.
Gorago, antenaz harroturiko zerua
eta beherago, kalea,
jendea espaloian, kotxeak ilaran aparkaturik,
atariak eta negozioak
–etxe-tresna elektrikoak saltzen dituen denda,
telefono mugikorrena,
pare bat kafetegi–.

Kosta egiten zaio lurreraino makurtzea.
Halere, leihope bazter horretan paratuko ditu, bai,

ustelduta gal ez daitezen egunkari orrien gainean
zabalduta,
jaioterriko sagastiak emandako
errege-sagararak.

Gaurkotasuna bihar galduko duten espektakulu,
mundu, politika, iritziei buruzko berrien gainean
barreiatuta
oreinekikoak dira
eta berdeak, errege-sagararak.
Irregularrak eta txikiak,
gotorrak.

Doi mikatzak.

Egunkari orrien gainean zabaldu behar dira,
iraun dezaten.
Hala egiten zuten bere etxean, Erradionen.
Hala ezagutu zuen berak, behintzat.

LITERATUR BALIABIDEAK

Kapitaleko lehengusuak ginen gu.
Mutikoak,
probintziako azken herrian.
Lana egitea zer zen ikas genezan
edota
gure ahalegin erkinak ere
zerbait
balioko zuelakoan
belarretarako deia egin ziguten.

Konplikatua,
ez zen.
Baten batek egina zuen mozte lana
eta taldeari, larrean sakabanatu ondoren,
malkarra
orraztea tokatzen zitzaion.

Lehenbizi
printzesa zorabiatua bezala,
ziplo,
erorita zegoen belar iharra lerroetara
ekarri behar zen.

Gero,
lerro hauek,
lerro lodiagoetara batu
eta azkenik,

han hemen
metatxoak antolatu behar ziren.

Bero sargoria egiten zuen, noski.
Abuztua.
Urdina gordin goian.

Gure jardun mantsoak
eta aldamenetik egurats orea janez
bapo
pasatzen ziren erlastar eta mandeuliek bakarrik
eragiten zioten
gelditasun
orokorrari.

Mukiak belzten zizkizun
hautsa
altxatzen zen sudur zuloetara.

Belar lehorra
laztu
egiten zen orkatilen kontra
eta
izpiak
gogaikarriro sartzen zitzaizkizun zirrikituetatik
behatz artera.

Besterik?
Ekinean hasi eta berehala,
babak eskuetan.

Honengatik guztiarengatik,
akaso,
baina pulamentuari euste aldera,
ziurrenik,

ez zen berriketa handirik
makurturik genbiltzanon artean.

Noizbait
edari freskoarekin eta hamaiketakoarekin iritsi ziren
behetik.

Eta eskuareak utzi
eta borda ondoko astigar bikainaren itzalean
esertzera
elkartu ginen denok.

Gogoan dut
mahaiaren gainean,
parez pare,
nire lehengusuaren hatzaparrek,
errinozero zahar bat
ematen zutela
eta nire eskuek, berriz,
esne opil
mamurtuak.

Jan eta edan egin genuen
eta haizetxoaren laguntzarekin
isiltasuna brodatzen jarraitu,
norberebaitaratuta,
bakoitzak
bere mundutik irteteko gogo handirik ez balu bezala,
bertan goxo,bertan ondo, balego bezala.

Isiltasun eta bake horretan
euri bitxia ari zuen
gure inguruan:
Astigarraren fruituak,

helikoptero epotx eraitsien helizeak iduri zuten
samarak,

zimbuluka,

ardatzaren

gainean

biraka,

diskrezioz

baina

euren

unea

ongi

hautatuz,

hosto

artetik,

lurreraino

edota

mahai

gaineraino

erortzen

ziren.

Mahai gainean

gure aurrean pausatu

eta ez ziren mugitzen.

Ez zen ikuskizun ikaragarria, zorionez.

Eta neure partetik esan nezake

bereziki pozgarri neritzola une horretantxe,

fruitu hauek

KOKOTEROARENAK

ez izateari.

Arnas botatzea bidenabar aprobetxatzearren bezala

esan nuen, esan banuen.
Zerbait esateagatik.

*Eskerrak KOKOAK
ez diren.*

Ezustekoa eta harridura unearen ondoren
ALEGRANTZIA
eta
ALGARA
eztanda gerizpean.

To, kapitaleko lehengusutxoaren
baliabide erakustaldia!

Algarak eta alegrantzia.

Eta, egia esan, ondo geunden han, bai,
ondo geunden han, mendi artean,
pixka batez egonean,
oraindik eguerdia ez eta berriro lanera altxa aurretik
Polinesiako hondartzetatik hain urruti.

ORO BARE

“Igande bazkalaurre eta oro zen bare badian.
Pasioan ginen andregaia eta biok eta orduan
egin genuen topo berarekin.
Zer edo zer entzuna genuen arren, ezin sinetsi,
ezin geure begiz ikusi arte onartu.
Ezagun zuen esne bitsetan zetorrena eta
ez bat, ez bi, amuarrain dirdiratsu lako hitzez
hasi zitzaigun kontatzen, zera,
San Sebastian bezperan
kirtenean gora komunetako zeru sabaiak ukitzeraino
eraman zuela tipo bat berak ahal zuenik eta
hurrupada egiazko eta saiaturaren
graziaz.
Zenbat poztu zen ikusi bazenu, K.!
esaten zidan, bozkario txoroz.
Eta egiten ahal ninduela neu ere zoriontsu.
Zergatik soilik
lagun zahar. Zergatik ez urratu
mugak...
Isildu gabe aritu zen, entusiasmoz gainezka eta gu
amableak izan ginen lagunarekin.
Hurren arte esanda pasioarekin jarraitu genuen gero.

Nahaste bipolarra
diagnostikatu omen diote, badakizu,
nahaste bipolarra. Kondena luzea.

Gurasoak, pentsa, lur jota. Mutil lagunak utzi...”

Alde batetik, nahaste bipolarra.

Bestetik, igande bazkalaurre, oro bare badian.

Haizetxoak tamarizen adatsen gatibu, hiritarrak

itsasertzean].

Sagardotegirako bidean kontatu dit eszena lehengusuak.

Kuttun izandako beste lagun bat etorri zait gogora.

Zorionez, neurriratu omen da. Baina hura ere

burutik nahastuta ibili zen.

Nora ezak eta pairamenak jota.

Su garrek harturiko etxea zirudien berak. Eta guk,

bizitza su garrek hartu hari inguruka

eta urreratu ezinik dabilen

zakur uhuria itotzen genuen golkoan,

urrundu ahala.

FAMILIA, LAGUNAK

Larunbata, 7:30. Venta el Cepoko aparkalekuan
esnatu gara. Giroa fresko dago oraindik, ia argitu du egunak.
Errepide ondoan gaude,
abeltegi lur eta finka bakanetako galsoro biluziz inguraturik.
Oso eremu irekia da hau guretzat. Bestelako paisaiak dira
gureak].

Tabernan, zerbitzari gazte maingua dugu zain.
Hemen gosalduko dugu denok, baita bazkalduko ere,
zenbaitek.

Bisitatxorakoan antsiaz egiten dugu hitz,
minutuak janez, hizpideak agortuz.
Eta pozik-edo irteten dugu.
Baina gure poza urtsua da, eta labainkorra.
Taldetxoren bat herrirantz joango da egun pasa.
Beste batzuk bertan geratuko gara.
Gure artean egiten dugu hitz. Edozein gauzari buruz.
Batzuetan besteen arazoen berri izaten da. Soluzio sinplea
baina ezinezkoa]
edo oso zaila duten arazo handiak.
Inork ez du nekerik aipatzen. Jada entzuten ez den
burrunba hotsa]
bezalakoa baita nekea.
Arrotz zaigun jendea etorri, mahaietan jarri,
zerbait hartu, egon,]

eta joan egiten da,
guk bentan jarraitzen dugun bitartean.

Kafea hartzen dut.
Lo hartuko banu,
harkaitz zaurgarriekin egingo nuke amets ziurrenik.

Larunbata, 20:00. Eta honez gero freskatu du berriro giroak.
Zergatik jakin ez, baina bozgorailu batetik
andere aparta behar duenaren ahots zoragarria
entzuten da, bentan,
gitarra espainolen urradurak lagundurik.
Badirudi arratsa bera dela kantuan ari dena.
Agortzeaz da argia. Zeruaren atzean ilargia
erreka azpian uharriak bezala ikusten da.
Eta parean, eguzkia, gorringotuta.
Badoa, bai, eguna.
Egun ona izan da. Egun ona izan ohi da.
Behar bada, itxaropentsu gaude.

Bederatziak laurden gutxitan hartuko dugu bueltako bidea.
Igoko dira Sevillan Huelvakoak
eta Algeciraskoak.

Eta egunen batean, ez gara berriro gehiago itzuliko
berez nahiko ederra omen den Cadizko
Puerto de Santa Mariara.

2006ko iraila.

SENTIKIZUNIK HUTSENA

*I hurt myself today
To see if I still feel
I focus on the pain
The only thing that's real
Nine inch nails*

Oinazea sentimendu hutsa dela pentsatuz
aiztoaren mehatxuari hel zeniezaioke.

Ezpain zorrotza da, ezta? eta, orain, noiz askatuko duzu
aiztoa?

Berehala? geroxeago? ala jada beranduegi
izango denean?
Zeure haragiaren aukera eskain zeniezaioke,
zeure besoan pausa zenezake ahoa,

eztiki, emeki, antzizarretatik sorturiko tximeleta
zehatza bailitzan.

Eta hadi, postura honetan zeundekeelarik, beldurra
gazitgutzen dizun

zimikoa aditu ahalko zenuke
nahiko garbi.

Zer egin? Ate gorri bat igarotzen den legez
zu babesteko dagoen beldurra
aurrera pasoa batez gaintitzen ausartu? ala, aiztoa
jaregin? Aihotza haragian zapalduz gero

oinazea aurkituko zenuke. Oinazetxo bat,
hasieran,
herabea, erraz uxa litekeen zerbait. Baina, finean,
oinazea.
Eta kontua da behin puntu honetara ailegaturik,
aiztoa hartu tokira erretiratu
ala ez erretiratu erabakitzeko tenorea
iritsiko litzaizukeela berriro. Eta zer egin
galdetu behar berriro. Oinaze handiagoari diozun beldurrak
ozenki diotsuna egin zenezake.
Aitzitik, demagun aiztoari are gogorrago
heltzen diozula,
demagun lotu nahi zaituen beldurra azpiratzeko lain
ausardia ernetzen zaizula.
Demagun hala dela eta aiztoari presio iraunkor eta neurtuz
sakatzen diozula,
beherantz, harik eta zain duzun oinaze handiago,
sorrago eta itzulbiderik gabekoagoak, zurrumbilo latz
batek bezala,
xurgatzen zaituen arte.
Lagun, orduan, bakarrik zeundeke,
bakarrik zeundekeenez.
Bakar bakarrik, bakarmortu ttiki,
sakon eta aratzenaren erdian.
Hasierako errugabetasunetik bezain urrun
zure gogoaz jabetu den ondoez oinazetsuaren
amaieratik.
Eta zernahi onargarri egiten duten beldur onar
gaitzen artean,

edozer jasangarri bihurtzen duten oinaze
jasangaitzen alboan, zer
gara gu? Ausart? Zuhur?
Koldar?

Uste dut ni neu koldarra naizela, ez inondik ere, beldurrari
aurre egingo dion ausarta;
ez behintzat, neure lekuan otzan eusten didan mehatxuari
ez ikusiarena egiteko bezain zuhurra.
Ausartak lurpean; zuhurrak eta koldarrak
kale eta etxeetan.

LOTSA VASCONIAN

El teonimo losa (o loxa, como también aparece en alguna inscripción del grupo), es “el más seguramente vascón” de los encontrados en la región, y entre las variadas explicaciones que sobre el nombre de esta divinidad se han propuesto parece bastante posible la hipótesis que lo relaciona con la voz de euskara lotsa, con el significado de vergüenza, miedo.

Inscripciones romanas del museo de Navarra.
C. Castillo, J.Gomez-Pantoja, M.D. Mauleon.

Bizimodu barearen oparia.
Nagusiaren legeari zor zaion obedientzia mantsoa.
Euri eta orratz gortina da
bi aldeok bereizten dituen muga.
Eta tenorea iristean,
galdera:
Zer galdu? lotsa
ala beste guztia?

Ospakizunik zaratatsuenetako
zorion betea ere
apur bat mina da jende
burutente honentzat,
hala nola den mozkorraren esnatzea,
hala nola den hazia antzu isuri ondoko unea.

Eta zer galdu? Lotsa
ala beste guztia?

Zer galdu gehiegi agerrean,
zer galdu gehiegi saltusean,
zer galdu gehiegi
Vasconiako luroretan.

ZAINDU GIZALEGEA

Atean geratu zaizkio zain itzal
zehatz, isil, tinkoak.
Erretraturako sartu da gizalegea.
Argi naturala erabiltze aldera
leiho ondoko besaulkian eserarazia,
hitz gutxikoa da, pentsamendu sakonekoa,
mundua ikusitakoa,
gizalegea.

Baina tarteka mintzo da.
Eta ahots sendo, ziur eta abegikorrez
agertzen baita,
errespetua ematen du, miresmena sortzen.

Hau dio:
*Engainatuko zaitudan lehenengo aldian
neure errua izango da...*

Eta, pixka bat geroago, beste hau:
*...bigarren aldian ordea,
zeurea.*

Jendea kalean inurriak bezain txiki
ikusten da pasatzen leihotik.
Iribarre etsia, melankoniatsua geratu zaio
gizalegeari ezpainetan.

Keinu hauek egiten zail, ofizioa.

Eta zer esan,
ongi ulertzen duela baizik?
Zer esan, gizalege jaunak ez dakienik?
Bigarren aldia eta gero makila hartu
eta bizkarra zergatik ez dioten ederki berotzen
ondo daki eta,
zehatz, isil, tinko daki eta, gizalege jaunak!

Jendea kalean inurriak bezain txiki.
Isipuz koloreak atzera nahastu eta,
ofizio honetan argi itzalen apetak zaintzea komeni baita,
kokotsa apur bat jaisteko erregutu dio erretratistak
gizalege jaunari.

AHULENA

Zaitezte bihozberak gurekin, zuek
borroka-leku honetara etorririko arrotzak.

Ezin dizuegu gurekin bat egin dezazuen eskaini.
Izan ere, gu, arregura eta bekaitzaren seme-alabak,
bihotz beltzak gara
gure etsai zaharrekin.

Zaitezte bihozberak gurekin, arrotzak.
Gure etxea, zuen etxea da.
Ez gure aurka oldartu, ez gu gorrota.

Ezin dizuegu gu bezalakoak izan zaitetzten eskatu:
Gaiztoak gara.
Gaiztoak, gure etsaiekin.

Zaitezte bihozberak: ez gu gorrota,
ez gure aurka oldartu.

Totel lirikoa

THEORIA ASTROLIRICAE

*dembora presentea eta dembora pasatua
acaso daude biac presente
dembora futuroan,
eta dembora futuroa contenituric
dembora pasatuan.*
T.S. Eliot

Eguerdiz, metroko bagoi betean zutik,
keinu izu eta naroa soinean oroitzen zaitut.
Ematen zuen egunsentiarekin betazalak altxa
eta hogeï mende beranduago esnaturiko andereño
erromatarra zinela.

Orain, ene Lesbia,
izara zurien hegalpean gaudelarik,
eta lepagaina esnez egindako eskuz
ferekatzen didazularik,
badugu elkarri zer kontatu eta
eztiki didazu aurpegiratzen
ez nuela miresmenik batere agertu
gure enkontru gertagaitz
eta zori onekoaren aurrean,
ezagun zaharra bazintut bezala
begiratu nizula lehen aldi hartan.

Egia da. Garbi behar dut aitortu
ez ninduela ustekabean harrapatu,

bakoitza bere bide zidorrari jarraiki,
jende artetik elkarren altzora iritsi izanak.
Aise nuen barneratu, bai
Tevere motelaren ondoan jezarrita,
gu bion soin lotuekin sorturiko irudia.

Ene Lesbia, neure burua zuritze aldera
zure hitz salatariei hura,
ezer uste ez eta, halaber,
den guztia espero nuen sasoi gorria zela niretzat
erantzun baniezaieke ere,
nahiago dut
zuri liburu zaharrak ireki
eta astronomo larri, jakintsuen esanak
arretaz adi ditzazun eskatu.

Izan gogoan, ene Lesbia, teoria astrolirikoak.

Xaboi anpuluak airera bezala hedatzen diren
unibertsootan, kuttuna,
dimentsio paralelo antzeman ezinetan
etenik gabe sortu eta birsortzen diren
unibertsootan, laztana,
egin kontu Lurreko hondartzetan
hondar aleak hainbat direla galaxiak,
galaxia espiral, galaxia eliptiko, galaxia irregularrak,
eta galaxia esnetsu hauetan, aldiz,
ehundaka mila milioi baino gehiago
txinparta egiten duten izarrak,
eta izar hauen inguru biran, berriz,
hamaikatxo, planeta zoro zoragarriak.

Izan gogoan beti
teoria astrolirikoak, ene Lesbia.

Jakin, zein diren zabal eta zein diren urtetsu
munduan diren unibertsoak.

Bada espaziorik nahikoa munduan
litezkeen enkontru guztietarako!
Bada ziklo infinituen saskian denborarik aski
litezkeen kasualitate guztietarako!
Noizbait behar zuen
gure kasualitate honek ere;
nonbait behar zuen
gure enkontru honek ere,
aukera eta konbinazio oro onesten dituen
unibertsoetako bidegurutzetakoren batean.

Zergatik harritu, orduan, Lesbia?

Zergatik?
Ez zaio asmo onez datorrenari
halakorik galdetu behar.

Harritu ez, ene Lesbia, gaitezen bizi
eta maita, gaur ere.
Ez gaitzatela gure ehun musuek, mila laztanek,
harritu.
Uxa ditzagun beldurrak, lurperatu kezkak.
Gaitezen bizi eta maita, atzera ere.
Eta pentsa dezagun haizea
alde dugula bidaian,
konbentzi gaitezen
zeru altuko izarrak gurekin daudela, oraingoan.
Eta, espazioaren urruntasunak
edota huts kosmikoaren hoztasunak eraginda,
edo beste arrazoi kalkulagaitz
sakonen batengatik bestela,

hala ez bada eta, alajaina,
izar inbidiatsuok gure aurka egon
eta kalte egin nahi badigute, zitalok
etorkizunik opa ez baldin badigute, orduan,
orduan, jarrai dezagun bizitzen
eta elkar maitatzen, neskatoa, eta sinets dezagun,
sinetsi,
euren kopuru erraldoiak
eta gure ibilera diskretuaren ttipiak
nahastu egin dituela,
eta munduko gure bazter txoko honen zantzua
ezin aurkitu dutela jada.

POSTALA

Nik ongi maite zintudan.
Eta zuk ongi desio ninduzun.

Ordea, nik zu desio bezain trakets
zuk ni maite: gerorako beti,
pauso bat atzeraka beti.

Hala nola gauak eta egunak,
batak ukitzen zuen zerutik
alde egiten zuen besteak.

Oskorriaren engainu ederrean,
halaxe bizi izan ginen
gauzak pixka bat aldatu artean.

Orduko hartan ordea,
zuk ninduzun bezala desio izan nuen nik
eta nik zintudan bezala
maite izan ninduen berak.

Eta gaineratikoan
gure arteko hartan bezain ongi genbiltzanez,
gau eta egun elkarrekin gara.

Lehengoan eperretara irten genuen biok.
Atsegin zenituzkeen: papoan pinporta
beltzekiko txoritxo potolo

moko gorri, nabar batzuk.
Zoriontsu naiz. Ondo nago.

Zu ere hala bazaude, hobe.

ÑABARDURAK

Begi nabarrak zituen.
Aldaketa sotilak antzematen zitzaizkion
betseinen uhinduretan

Harekin gauzak ez ziren izaten
zuriak
ala beltzak.

Eta hartara,
esango nizuke
txalupa errariaren gisan
zeharka hurbilduz,
nire beso arteko kalara
babes bila
etzan zenean
ez zela inondik ere gezurretan ari.

Eta hartara,
zin ere egingo nizuke
larrua jo ondoren soina
belakirik suabeenarekin bezala
ikuzten zidan
begiratuaren maitasuna
egia erraldoia zela.

Nabarra.
Ez beltza, ez zuria.

Nik uste dut horregatik
kosta zitzaidala ulertzea
Bihotzarekin kale itxia
jo genuen hartan,
haren begiratua ito zuen
etsipen eta nora ez
sakon, beldurgarri hura, berez,
gezurra zela.

Eta nabartasun horregatik
beragatik,
susmoa ere badut,
agurrerakoan
begirada bedeinkatu harekin
errepikatu zidana,
beti beti izango ninduela
gogoan,
ez zela egi
egia izan.

Haren begi nabarrek
batzutan
gezurra esaten zuten.
Eta beste batzutan
ez.

Haren begiratu nabarrak
batzutan
egia esaten zuen.
Eta beste batzutan
ez.

BISITARIAK 21:00-23:00

Max-i eta bere arrebari

Ohartzerako egun bat baino ez dugu izango.

Eta handik gutxira...

bi ordu barru zarete abiatzekoak, bisitariok

Aurki irtengo duzue aste honetatik zuen hirira bueltan.

Eta bi ordu, bada zer bait,

baina ez aski denbora hiruren artean banatu behar duen
bikotearentzat.]

Afalondorenean larrialdi deiarekin probatu dinat sukaldetik.

Etorri hatzait,

umea bainu-ontzian uraren propietate bitxiak aztertzen
utzita.]

Ez dinat hik arreba nagusiaren ardurak alboratzerik nahi.

Doi agurtu nahi haut soilik.

Eta huntza bezala lotu. Lepoa hire lepa xerloan gora hazi
zaidan.]

Pasaeran, etxeko betebeharrak oztopatu nahi ez dituenaren
antzera,]

eskumuinak ematera

sartu natzain, ixtear den egunaren zirrikitu epel, bigunetik.

Berehala itzuliko haiz –galtzetako botoiak lotu eta dedu
oso- nebarengana.]

Eta geroxeago, geltokian
txorimalo malenkoniatsua izango naun eraman zaituzten
trenbide hutsari begira.]

**Lehenbailehen itzultzeko, baldin azken unean ebasten
utzi didanan **hire usaina**]**

berreskuratu nahi badun.

Enkargu hau dinat hiretzat, Cira, nire behatzik harroxko
eta sentikorrenaren partetik.]

ALBATROSA ETA UGATZA

Mendilerroak eta itsasoak tartean bezala
sartu zaizkigu egunak, luzatu asteak.
Lehenengo hilabete izandakoak, urte gero.
Eta ezin esan, orain, astegun buru zuriz
espaloia inor –eta batez ere zu–
kausitzeko leku egokiena denik.

Garai hauek astintzen dituen habailaren
haizeak zaildu egiten ditu gauzak.

Ez genuen asko usteko denboraren igarotzeak
hegazti jaioko gintuenik. Goitik goaz oso jadanik.
Honez gero, denon lurretik baino
norberaren zerutik hurbilago,
inoiz etsitako egonkortasunaren oreka zaila
etengabeko higidurarekin ordainduz.

Baina gabiltzan agudo! ez dadila elkarri
perez pare begiratuko diogun abagunea
hegaz airean ixten ditugun gure
zirkulu bakartien arteko ebakidura
galkor eta soila besterik izan.

Berandu baino lehen: erabaki dezagun
kafetegi mahaitxo bat
edo itutzat balioko digun beste edozer.
Gatozen ziurgabetasun eta iragan minez

itzulinguru mantsotan jaistera.

Oroitzapen konpartituan lur hartu.

Bi orduz bada ere, denborak nola aldatzen gaituen
miretsi.

Agian, gure hegaltzarren ahurrak erakutsi.

berunezko ate astunak
bata bestearen atzetik golpean ixten
eta muinerantz hurbilduz leun lerratzen den
pantera beltza honez gero gaua
aurrez aurre hatsanka gure ahoei darien
gas malba pozoitsuak argitzen du
ihesbiderik gabeko azken ganbara itsu hau
eta hasieran atzendu bagara eta elkarri hurbildu gero
ahaztu zaigulako da nor zen jazarlea,
nor berriz ihizia

gorde ditzagun galderak ordea gorde
hobea da eta isiltasuna bai gorde
beranduegi izango da eta
apurka arima bortizki eraldatzen ari zaion
erantzun hori iritsi orduko
gorde galderak zalantzak isildu eta jaregin soinei eta
aditu orduan nola datozen gogoaren zainak
zutiarazten dizkiguten uhuriak
baso sakonenaren erdigune atzeman ezinetik

belauniko jarririk
euria eskatuko dugu
gure ezpainen petalo haragitsuekin
belauniko jarririk
begiesten uzteko eskatuko dizut gurtzen uzteko
erregutu zure
eguzki

gris-arrosaren
jaiotza nagia

buztin bilakatuko gara istil honetan
eta kontuz ibiliko gara
laztana kontuz
ez dugu galderarik egingo
musu zakarrez zigilatuko ditugu ezpainak
zenbat maite zaitudan esango banizu
ezin izango genuke eta
aurrerantzean agian bizitzaren
agian heriotzaren
zama arinegia jasan.

LOEZ LUZE, HEZE, BIGUNA

Begiak itxi arren
ezin haut ez ikusi
itzal arte honetan.

Plazerik
gazi gozoenari emana,

luzea haiz, hezea
eta biguna,
itsaslandara jostalariena bezain.

Hedatzen zain gogoaren dardara
labarretarantz
adurra hasperenka isuri arte.

Korrontearen atzamar bipil
eta gutziatsuek ,
nireak ez diren besoetan kurumilkatua,
hi
itsaslandara bat haiz.

Ni, berriz,
har
zuri
lingirdatsua.

Desplazerrik garratzenari
estekatua
luzea, biguna, hezea,

ez bainaun ni bihar
hirekin esnatuko dena,
ez bainaun ni bihar
hiri begira jantziko dena.

Barrurantz arnaska,

harra naun,
mantapean harabarka,
ilunaren ertzak eldarniotan joz.

Itzal arte honetan,
egunsentiaz gerokoa
hi gabeko beste
adin Quaternario amaigabe bat
izango den honetan,

hire hutsunea besarkatzerakoan
besoak
hausten zaizkidan honetan,

ni zornea naun
eta hi
itsaslandara bat haiz,

itsaslandara zoragarri bat
plazerrik gazi gozoenari emana.

ZEZENBURU

ez hakit urrun
ez nazan utz
izu bortitz hau guztia
xamurtasun hau guztia
gertura hakit, ariadna naroa
uki nazan ariadna ona, otoi
esandan nor
–esku dardarati hauen atzean– dun
ariadna kuttuna, arren, esadan
ni al naizen
eguerdiko gelditasunean abandonatuko hauen
teseo paltsoa
loti ezitia, esan, ariadna,
ni al naun hi bezalako dontzeila
amore minak zaurituak jan dituen
zezenburu
bakartua ni al naun, ariadna?
zezenburu bakartua ni al naun, ariadna?
uki nazan ariadna ona, otoi
gertura hakit ariadna naroa
xamurtasun hau guztia
ez nazan utz
ez hakit urrun
ariadna
esadan nor naizen, onets nazan
ez nazan gaitzes
sakrifika hakit.

GOGORRA, GOXOA, EDERRA (I)

Ume subnormalaren ama bezala.

Ume subnormalaren irria bezala.

Gogorra, goxoa, ezinago ederra
egunsentian atari aurrera irten duen alargun gaztea bezala.
Soro eta baratzei begira, malkarrei begira
nola gerra-ondoko neguetan burdin diren eta hotz.
Eta bera bakarrik.

Ez, hori ere ez

Ezta bakarrik ere: bakarra,

Jainkoaren aldean, oso txikia.

GOGORRA, GOXOA, EDERRA (II)

Printzesatxorik babesgabeenaren ama bezala.

Xalotasunari ihes eginiko irria bezala.

Gogorra, goxoa, ederra

Ama lanera irten aurretik bezala.

Umeen txikitasunari begira

nola diren ipurtargi neguan, nola diren hobengabe
etorkizunaren aurrean.

Eta bere.

Bai, hori batez ere.

Bereak: orain eta beti.

BEGI URDINAK

anaiari

Hi itsasoko uhinei begira egoten haiz.
Ni berriz, zeruko hutsarteei.
Auskalo zergatik.
Agian bakoitzari falta zaiguna
eta betetzen gaituena bilatzen diagu.
Ezberdinak gaituk.
Besteari kendu zaion gaitik
sortu al zuan bakoitza?
Jada inork gogoratuko ez gaituen arte
anaiak izango gaituk,
eneko.
Suntsigaitzak elkarrekin.
Errautsa, elkarren kontra.
Onak eta indartsuak eta beldurriak,
subnormal handiak bezala.
Probintziako lurrarekin estaliko dizkiagu
gure lilitegietakougar uherrak.
Eta amaitzean deabruen bila abiatuko gaituk
suhatz goriak eskuan.

Bueltakoan, C. eta M. andere maitagarri
oparituko zizkieagu alu horien begi gorriak.

Eta buztan bat heltzerako, gure amari.

GEROZ ETA ESANAHI ARRAROAGOA

*It is difficult
to get the news from poems
Yet men die miserably every day
for lack
of what is found there.
Hear me out
for I too am concerned
and every man
who wants to die at peace in his bed
besides.*

William Carlos Williams

Hitzak,
hitz beti ttipiak
soin gazte biluzien
antzekoak dira.

Higiduran direlarik,
airera hotsez sartzen direlarik,
biziak dira,
lotsagabeak,
baldresak.
Uzkurtu, ireki, isuri
egiten dira.

Aldiz,
orri zurian paratzen ditugularik,
zein diren
bere horretan erakutsiz

geldi direlarik,
zalantzakor bilakatzen dira
eta dardarti.

Konszienteak, ikararaino

Ematen du lotsa direla, beldur
diotena esateko.

Eta ederrena
hitz egitea bada ere,
batzuetan,
ezinbestekoa da
idaztea.

Badira ahotik ateratzen
zail direnak.
Badira keinu bat
aski ez dutenak.

Eta zuek zauzkatet gogoan,
O. harrigarria,
J. zaharra.

Nire alde O.
zure aurka ezetz,
ez neukala ezer, erantzun ondoren
mozorro zaputz bat, ez besterik,
eskaini nizun
harekin nahi zenuena
egin zenezan.
Hari begiratzeak
higatu egiten zuen,
higatu, ezta?

J., apenas egiten dugun galde zutaz etxean
Baionakoaz geroztik.

Sortu orduko urtzen da
zure izena elurra
itsasoan bezala.

Txundidura eta samin uhara
ireki zenuen hurregi.
Eta ez dut aurkitu erantzunik
zure ordeaz emateko.

Banu ere, isilik hobe.

Eta zer egin galera honen aurrean?
Nola bete isiltasun miserable hau?
Ustekabeko enkontruetan
enbaxadore gizabidetsu lako hitzak bidaliz
gure arteko eremu erraustuan
aurrera?

Larru puska zaharrak dira
hitz horiek.

Ez niri eskatu ezer,
badakizue eta, agian,
agian,
ez dizuedala emango.

Baina zuentzat ditut, otoi,
parean dituzuen hauek. Astiro
loturiko,
ezabaturiko,
aldaturiko,
aitorturiko
hitz lakatz, dardarti,

ikararaino
konsziente hauek.

Zuentzat, J. Zaharra,
O. harrigarria.

Har itzazue, mesedez,
orri zuri honetatik.
Eta eraman itzazue, arren,
eskuetara,
musura,
begietara, faborez,
ukimenak zerbait leuna
esan nahi duen
lekuetara.

Esanahi arraroa du maitasun hitzak, J.
Geroz eta arraragoa, O.

HAIZEA TXERNOBILGO BASO EDER,
ISILETAN

BIZITZAK

zu ere ikaragarri
maite zaituen arren
ez zara zu bakarra,
ez zara zu aukeratua.

Zinez ditu begiko zuk
txiki eta ahul direlako,
edo mutu, itsu
eta gor direlako,
edo dauden lekutik higitzen ez direlako,
xinpletzat dituzulako,
isekaz eta gainetik begiratu ohi diezun
beste izaki horiek denak ere.

Onar gogo onez
eta goza sakonki berak denoi
eskaintzen dizuen
poz eta plazera.

Eta izan prest, gainera,
bere umore aldaketa bat-bateko
eta beldurgarrienak jasateko ere.

Ez zaitetz jeloskorregia izan.
Etxekalte izango dituzu

bere beste ezein maitaleri
jotako eraso amorratuak .

Gorde bonba atomikoak
patrikan.

Ahaztu harrokeri
eta desafio zentzugabeak.

Zeu izango zara beti
bikote kide hauskorrena.
Baditu berak bere arauak.
Ez dituzu zuk jarriko baldintzak.

Edo, agian, bai.

Nolanahi ere
egin kontu harremana etenez gero,
zu gabe ere
aurrera egingo duela BIZITZAK.

Zuk bera gabe,
ez.

Ez azkarra, bai saiatua

*What thow lovest well remains,
the rest is dross
(...)
Pull down the vanity,
I say pull down.
Ezra Pound*

I

Bazterreko herri batean, baserri pobreetan sortutako
semea eta alaba
izan ditut amaren gurasoak.

XIX. mende amaierako eta XX.enaren hasierako
urteez ari gara, *Belle Epoque* Europan eta handik
atzera zer ageri den begiratzuz gero,
pare bat karlistadaren lainoa baino ez dugu atzemango.

Bikote honek,
ezkondu ondoren,
goialdean etorkizunerako panorama beltz samar
zeturrela ikusi
eta eginahalak egin zituen menditik jaisteko.
Eta aitortu behar da
ia lortu zutela.
Izan ere alokatu zuten baserri xelebrea, sukalde
ondoko atea
landara ematen bazuen ere, ukuilukoa
kale-kalera zabaltzen zen.

Hamaika
seme-alaba izan zituzten

eta inoiz horietan zaharrenari entzunda dakit
senar-emazteen artean
eztabaida izaten zela ea umeak
nola hezi.

Andreak komenigarritzat zuen
neskame
edo
morroi
izatea zer zen jakin zezaten
hankagorriok etxetik beste norabait
bidaltzea.

UMIL izaten IKASTEKO modua zela
zioen.

Gizonak, aldiz, ez zuen horrelakorik
entzun ere egin nahi.

Bera bizi zen artean ez zela bere seme-alabarik
inongo nagusiren adorean
ibiliko
aldarrikatzen zuen.

6 urte betez gero etxetik kanpo,
Apeaderoan

ume zain,

Aizpurutxon

neskame,

Araban

txerri-zain,

Harriurdinen

morroi

eta beste hainbat lekutan esaneko ibiltzea zer zen
ederki probatuak ziren eurak.

Amona –ia ehun urte ditu egun– ez da andere umila.
Baina ziurrenik HARROTASUNA
pobrea zaurkor bihurtzen duen zaindu beharreko
joeratzat du
eta HARROKERIA, berriz,
lotsagarri geratzeko biderik zuzenekotzat.

Pertsona isila da bera,
erraz usma litekeenez.

Aitonari
kontua eta kantua
ikaragarri gustatzen omen zitzaizkion
eta baita
bizilagunak
erosi, irakurri eta beti hurrengo egunean
utzitako periodikoa leituz ilustratzea ere.
Gazte hil zen.
Lantegian, eskaileretan behera erori eta
lepahezurra hautsita.

Hil ezkerro,
isila da bera ere.

Eta baiki, hasiera aldean aipaturiko eztabaida haren harira
azpimarra liteke
UMILIAZIOAREN eta UMILTASUNAREN arteko marra
ez dela batere argia izan
gure amaren gurasoen etxean.

II

Gure ama, herriko paper fabrikan aritu zen
esan dezagun,
berandu arte. Hogeita bost urte eta ezkontzeko baino
beste zer]
edo zer ezagutzeko gogo itogarriagoa bide zuen. Eta hala,
bazterreko herri hartakoaz bestelako bizi majiko baten
bila, urratsek]
atzerrira eraman zuten.

Parisen
noble titulua-edo omen zuen andere baten etxean
neskame
izan zen, zenbait urtez

Nolanahi ere, astiro hasi bai,
baina gero habaila geldiezina hartzen duen
egunerokotasunaren]

zurrunbiloak
ipar haizeak orbela bezala barreiatu ibili ondoren,
ia hamar urteren buruan
Donostia
hiriburutxoan utzi du.

Ezkondu zen.
Etxe garbitzen aritu.
Ikasketak burutu zituen.
Aurreztu.

Eta orain
bi seme osasuntsu dauzka
gizon zentzuduna senartzat,
bi etxe,
eta lan eta soldata onak
ere bai.

1921ean burgestxo arrakastatsuentzat eraikiriko
bere egungo etxebizitza dotoreak
kuriroski, bi ate dauzka.

Atzekoak

barruko patiora ematen du eta bere garaian, etxe hartako
neskameek]

erabil zezen omen zen.

Besteak, kale-kalera ematen du.

Hondartzara daramaten kale

horietako batetara.

Gure amak

semeotariko bati, behin batez, mutikoa

ikastolatik umore oneko, nota txukun antzekoak erakutsiz

eta puztu imintzioak eginez agertu zitzaionean,

ohartarazi zion

bizitzarako armak hartzarren edo,

berak

bizkorrak ezetz, baizik eta gizon saiatuak, langileak,

zituela estimatzenago.

Azkartasunarekin bakarrik

ez zela bizitzan aurrera egiten,

LANGILEA,

SAIATUA

behar zela izaten IKASI.

Ezin uka,
HARROTZE kontuengatik baino UMILTZE kontuengatik
kezka handiagoa jarauntsi duen emakumea denik

III

Behinola urrutiren batean bizi
eta hil zen Basho deituriko erdaldun bati iruditu zitzaion
—eta gure ustez zuzen iruditu zitzaion—
denbora igaro egiten dela eta belaunaldiak
ere bai,
eta ez duela ezerk ere, ezta horien aztarnarik
xeheenak ere,
irauten.

Egia da, nik
ikusi dudalako.

Baina denborak bere lana egiteko ere,
denbora behar duela ez da gezurra.
Badira ahaztearekin batera desagertzen ez direnak
eta
badira desagertu arren oroimenaren anbarrean luzaz
gorde daitezkeenak ere.]

Zerk irauten duen nire barruazalean galdetzen diot
neure buruari.

Zer ez dut ahaztu? Zer ez zait desagertu?

Probintziako hizkera dut,
baina gauzak zertan diren ikusirik
harrituko ninduke nire ondorengoak baserritar izatea.
Hiriburu handietako kaleak orkatiletan gora

korapilatu izan zaizkit pitoi
sugeak bezala
eta turismo egiten duten euskaldun
berrien
neskame eta morroi
izatera etorririko jende pobrea ikusten dut
egunero.

Heredatu dut,
aitona-amonen eztabaidaren marra
eta hartara,
zailtasun seriosak ditut UMILTASUNAREN amaiera
eta UMILIAZIOAREN hasiera
bereizteko
eta guztiarekin ere,
ama poztuko luketen dohainen jabe egin naiz
azkenean:
Gizon saiatua naiz.
Ez naiz bizkorra.

Begira bestela zenbait gauza ez dauzkadala ahazteko
esanez,
zenbait oroitzapenek ni hil ondoren ere iraungo
dutela ustez bezala,
inozoki
eta kostata
eta
alperrik
lerroz lerro eutsi diodan
saiakera baldar honi.

Mistika hutsa, esnerik gabe

BANINTZ

Jakina, gehiago da ez naizena.

Izan, banaiz zerbait, egia: gaur,
hemen, hogeita zortzi urteko gizon gaztea,
hitz bila.

Baina, jakina,
Gehiago da ez naizena.

Izan nintekeen udaberri goiz baten sosegua
eta lagunak erreka ertzean otordua egiten.

Izan nintekeen oihu larria
hondakinen azpitik laguntza eske.

Lora nintekeen zuri, Kyotoko
gereziondo batean.

Baina, ez.
Itxura denez, lurralde promestutik osturiko
belar izpia, naizen hau:
eder eta handi den zerbaiten
oroigarri txiki, ezdeusa.

Galde nezake:
besterik banintz, zer?

Ordea, denboraren igarotzearekin,
geure burua ongiegi ezagutu dugularik,

hura samur estimatzen
eta zaintzen ikasi dugu.

Garenaren neurri abegitsura
eginak gaude.

Eta ez denaren ilunpera
lerratuta desagiten zaizkigu banintz
eta gisako galderak.

LEHENENGO ALDIA

Ba omen da beti bat.
Baina, egia esan, dena da lehen aldia.
Edozein aldi izan bailiteke lehen aldia.

Lehenengo bigarren aldia,
5736. lehenengo aldia.

Begira olatuei.
Azkeneko aldien urrautsetatik
dira hegaztiak bezala jalgitzen
lehenengo aldi apartsuenak.

Hau dut nire lehenengo hogeitazortzigarren uda.
Murgil gaitezen, lehenengo aldiz, eta senti
uraren barrunbe biguna
xularmeak oro babesten.

Mintza hautsiz erdi gaitezen eguratsera gero,
lehenengo aldiz,
eta jantzi brisara, hari finekiko alkandora bailitzan.

Itsasertzean zutik
beti da lehenengo aldi bat
fenix akuatikoen heriotza
eta jaiotza tai gabea mirestekeo.

ARTOLA DETEKTIBERAREN PESKIZA:
NON OTE DA AZKENA?

*When the storm passed
She never opened her eyes.
This is extinction.*

The Song of the Dodo.
D. Quammen.

9.000 milioitik gora lagun honez gero munduan eta nahikoa lan.

Apuntatu Marinica¹, badatoz eta berriro, ohiko galderak. Zein ote da azkena?

Ikus daitekeenez laino itxi batek inguratzen du haren zilhueta uxter eta irristakorra, haren irudi, hala ere, bakartasunak zehaztua.

Misterio handia, ondikotz!

Baina gutxi batzuen kezka. Are, gutxi garenon artean, zenbaitena baino ez.

---

¹ – *Argia*: (...) *jende horiek kontziente al ziren azkenak zirela?*

– Koldo Artola: Bai, bai. (...) Zaraitzuko Espartzan berriz, ezagutu nuen andre bat lau biloba zituena. Bi gazteenak berekin bizi ziren etxean. Hamar urtekoak “a mí, abuelita, no me hable en vasco” esaten omen zion. Gazteenagatik, aldiz, kontatu zidan: “Korrek ikasiko luke. Erraten dakot: Marinica konta zagus berriz!”. Eta hogeira arte kontatzen omen zuten, eta gero berrogeira arte. Marinica hori gaur egun Erronkari herriko euskara irakaslea da (...). (*Argia*, 2006ko maiatzaren 14a, 49-51 orr.)

Esan liteke:

Zentimoko txanpona galtzea bezain ardura ezdeusa.

Dodoaren estropezukako ihesa bezain barregarria.

Krimena, baina gertaeren orrialdean agertzen den horietakoa.

Gauza benetan garrantzitsuak eta gero datorrena, hirugarren maila erregionaleko detektibeentzako kasu xelebrea.

Eta galderak,

erantzun erabilgaitzeko galderak.

Nolakoa ote da azkena?

Agian, zuk eguzki printza dela uste eta ez!

hizketarakoan eskua besoan pausatzen dizun neskatileta lotsagabe samar eta alaia da.

Akaso, bihotzeko titarea ardoz eta bekaitzez betetzen duen maiorazgo

desheredatua da, bazterren batean botata, hor nonbait.

Edo, tuba jotzen du eta medikua izan zen eta lau iloba dauzka.

Nolakoa, azkena? Bakartia ote da? Lagunarte zalea?

Lider petoa?

Izango ote du

Bronxeko kobazulo nardagarri hartan

ezagutu genuen

susmagarri haren antzik

ezentzunarena egiteko moduan bada ere?

Ezetz gero, oker behar genuela, ez zela bera

eta arrasto bila jarraitu behar, ikerketa lerro berriak ireki behar.

Begira, errezelen atzetik jendeari, Marinica, nola
etxe-orratzak zigzagean saihestuz presaka
arkupeetarantz doan.]

Hiritzar hau laster euria ere izango da.

Eta zein hariri heldu?

Azkena nolakoa izango duen ere galdetzerik ba al dugu?

Nolakoa ote du azkena?

Erregistratuko ote du liburu ofizialen batek haren adioa?

Ala eguneroko pribaturen baten bila jo beharko dugu?

Eskainiko ote dio omenaldi txiki eta duin bat udazken
iluntzaldez

auzo-elkarteak?

Ala, oharkabean igaroko da egunen aldamenetik
enbarazurik egin nahi ez duen neskame
igar baten gisan?

Bera ez beste inor geratzean zintzoak –ez gaiztoak, ez
krudelak–]

Zintzoak izango ote dira BESTEAK berarekin?

Onartuko ote du bere egoera propioaren propietatea?

Izango ote da inor deseroso sentiarazteko gai?

Eskuzabala izango ote da patua

haren mundu-aldiarekin?

Izango ote du eskupekorik?

Marinica, ea bonbillatxoak pizten zaigun. Kontsulta
genitzake artxiboak.]

Zoaz begiratzerara, aztarnarik ematen diguten. Hor dituzu

–E– kaxoiko fitxak:

Anaut, Antonia;

Bernat, Fidela;
De Miguel, Doroteo;
Ederra, Balbina;
Garrues, Joakin;
Mendigatxa, Mariano...

Azkena,
Artean azkena bera dela jakiteke, sinesteke,
Hasta luego au revoir
Saionara babe esanda kale izkinaren bueltan
desager liteke.

Azkena,
Artean azkena bera dela gehiegi axola izan gabe,
aitortu gabe,
kataklismo batek eraman lezake –meteorito
ero batek, uholde bibliko,
izurrite bihozgogor batek–
munduan diren beste guztiekin batera.
Ardura, baina, espero izatekoa da,
azkena zenduko den eguna
ordua galdetuz bezala xinko den egun arrunta izatea.
logura bezalako zerbait, hitzaldi garrantzitsu baten
erdian.

Azkenaren munduan zeharreko ibilerak
ez dira, ziurrenik, oso erdiragarriak izango
munduarentzat
mundu zabal eta harrigarri honentzat.

Begira kristalaz bestaldera, Marinica.
Ekaitza baretu eta joan egin da.
Xingola arina dirudi une honetan guztiak.

Izango ote da, egiazki, azkenik?

Noiz?

Ala mito bat da?

Kontuzahar hutsa.

Gutxi garenon artean

zenbaitentzako baino ez ikuskizuna:

Egiozu so, Marinica, landetatik

hiriaren zuztarretaraino

abarrik abar txingortuz datorren

bizitza xeibre eta oies honi.

Goazen kaleak ibiltzera, Marinica.

Utzi olivettia eta jaits gaitzen karririk ibiltzera,

Marinica.

HARRIA

Leon Feliperi bariazioa

Horrelakoa nahi nuke nire bizitza
herria,
zu bezalakoa. Zu bezalakoa,
herri txikia,
zu bezalakoa,
herri arina;
uherria, goroldiorik
lotzen ez zaion
herria;
zu bezalakoa, galtzada
eta bide zidorretan
dabilen herria,
zu bezalakoa,
gurdibideetako herri koxkorra;
zu bezalakoa,
ekaitz egunetan
lupetzetan hondoratzen dena
eta gero apatxen kontra
eta gurpilen azpian
txinpartak ateratzen dituen;
zu bezalakoa, etxabe herri
izateko ere
balio ez duzuna,
ezta audientzia herri izateko ere,

ezta jauregi herri izateko ere,
ezta eliza herri izateko ere,
zu bezalakoa,
herri menturazalea,
zu bezalakoa,
herri txiki eta arina,
zu bezalakoa,
agian,
habail herri izateko baino
balio ez duzun herri
txiki, arina.

HONDARRA

*Santa Maria Jaungoikoaren ama
erregutu ezazu gu
bekatarion alde.*

*Orain eta beti,
gure heriotzako orduan. Amen.*

Herrikoia

Zu baino ez zara geratu santamaria
zure kandela-argi bisaia maiztuarekin
gure alde erregutuz.

Ez jada jesus jose ta mariarik,
ez santana ta sanjoserik,
hain gutxi, aitagurea zein
agurmariarik.

Haurtzaroa zela zioen gazte ilun batek
eraman ditu denak
zakuan sartuta.

Zu nahi zaitut alboan santamaria,
ez agurmaria bedeinkaturik, ez aitagure erreinuetakorik, zu
zu ere
–nahiz eta jainkoaren– ama baitzara,
izaki ahul eta leiala baitzara,
andere guztien artean.

BESTEARENA

Hilobia, ospitalea, psikiatrikoa,
bakarmortua.
Jakin egingo dugu, edozein unetan.
Guztia egunerokoa den bitartean
iritsiko zaigu berria,
edozein arrotz edozein hiritara sartzen den gisan.
Gure iritzirik behar ez duen zerbait balitz bezala.
Eta berdin izango dio
sosegu gozoak kulunkatzen gaituen udako terrazan,
berdin, lekuak itokarrean utziz ote gabiltzan astegunez.
Hara hor, aldamenean, baina urrun,
hara hor, auzoan, baina nahikoa gertu ez,
zoritxarraren hotsa.

Atzerabiderik gabeko okerra.
Galera negoziata ezina.
Aldaketa, labana eta gero.
Hutsunearen begi-ninian
hutsunea,

gurea ez den oinazeak okupatua.

Eta iritsi ahala joan da.
Atzean zer utzi duen
gelditu gabe jarraitu du.
Hegada eskergea eta kiratsuz,
mutu eta basati,

ia xalo, ikaragarri.
Batere batere amorrurik gabe.

–axola ez hari, izan ala ez–.

Zeharka nabaritu dugu pasatzen bere itzala.
Eta ormara itsatsi digu bizkarra
desplazatu duen aire ukaldi erraldoiaren bolumenak.
Ez da lurra ikaran: belaunak.

Sentitzen dugu gugatik ere.
Zehazki zer den, egiazki nor den,
ez dugu bertatik bertara ezagutzen.

Baina nahiago genuke inon
gordelekurik bagenu.

AMETSA³

Oi, hiru aldiz biderkatzen zaizkik
ametsak oihartzun zoro eta jazarri baten adats
luzakorrak iduri,
eta lehenengoan iraganaren ertz kareztatua jotzen ditek
eta bigarreanean loaren lohietan itotzen dituk
mamuthak bezala ahaztu arte
eta hirugarreanean ez dakik gaua den eta begiak
irekirik dituan,
eguna den eta begiak sokaz josirik ditudan
edota itsuturik isiltasuna naizen ezerezaren badian
kate gabeko aingura legez hondoratu eta hondoratu.

bukatu aurretik jaso egin genituen
ukitzeko ez besterako zitunan gure
hatzapar barruak
haizea iritsi hunan
eraman egin gintunan katedraletik orbela
eta harri txintzarrekin batera.

Esnatu.

HAUTUA

Homizidaren aintza atsegin izanik ere
urrikalmendurako berezko joera indartsuak
bizitza luze, patxadatsu, otzanaren aldeko
hautura bultza ninduen.

Etxean geratu nintzen, guraso zahar
eta emazte leialarekin, betebehar umilekin,
biharrak amini bat hobeak
izango ziren esperantza onean, orduak lotuz
egunak karriatuz.

Baina, agi denez, orakuluak
mozkortuta behar zuen iragarpena egin zidan
orduko hartan.

Ez nuen halako erasorik espero.

Orain ametsen beldur naiz, atezuan beti.

Geroz eta indartsuagoak dira, tinkoagoak
eta nekeza da harresiak setio ankerretik defendatzea.

Egunez bai, zerbait egiten dut,
neure buruarekin ez nagoenean.

Okerrena gaua da, begiak ixtean.

Azkar datoz, zuribiderik gabe,
eta oroimenaren kuku-lehioak profitatuz
zauriak ireki, barruraino sartu eta ikaragarriak dira,
ikaragarri ederrak dira, zoragarriak,
eta arima zulatzea, min egitea
lortzen dute.

Troiako ordokiak ikusten ditut orain eta
nekeak eta urduritasunak eta izuak ez dit argi
ulertzen uzten baina badirudi
brontzezko gurdi bortitzetan
harresien aurretik deiadarka doazenak,
horko horiek, nire bete gabeko ametsak direla
hauts artetik errestan daramaten nire hilotza
laidoz zigortzen.

Minha patria é a lingua portuguesa
Fernando Pessoa

Umea artean.

Konturatu nintzen nire hizkuntzan
hitz eginez gero, ez zidatela ulertzen
inguruko ezezagun guzti horiek.

Behin baino gehiagotan gertatu zitzaidan hau.
Ez zen, beraz, kasualitatea; ez zen, zorte txarra.

Beste bat dendetan zerabiltena; ulerkaitzak
telebistako, telefonoko, kaleetako hitzak.

Lurralde honetan, arrotza, neu nintzen.

(Baina arrotza banintzen, orduan,
nondik etorria?)

De todos modos, cuando aprendí la lengua del lugar
me hicieron entender que no, que yo también era de
aquí. Que no me preocupara,
que me convenciese de que yo también era parte
de esta tierra de todas y todos.

BURGES TTIPIREN OBAUBA

Izango du burges ttipiak, noizbait, zakur bat lagun.
Ehun eta hamar urte
betetzen dituen egunerako, adibidez,
sorpresaz ekar diezaiotela eskatuko du
txakurkume pintto eta kokil,
lurrerainoko belarridun bat.

–*Basset* horietako bat.–

Ederra litzateke egunsenti garbietara
Kanelo izeneko porte duineko
zakur hanka motz baten konpainian barneratzea.

Moldatuko litzateke ongi
horrelako batekin.

Eta ehun eta hamalagarren urtemugan
neguko hondartzara jaitsiko lirateke
astegun buru zuriz, Kanelo eta biak.
Bata bere gorputz adar ahitu, ximelekin,
bere buru soil, ganbara erdi huts, urrats dorpeekin.
Eta bestea,

bere lurrerainoko belarri apartekin.

Eta ziurrenik, hondarra hondar gainera erortzea
bezala izango da.
Bainulari bakanak asaldatu egingo dira.

Surflari gazteak jakinmindu.
Joko dute larrialdi txikietarako
telefono gorriek.
Eta itsasoan eta zeruan
guztiak jarraituko du nahiko antzeko.
–esan nahi baita,
handitasun eta bikaintasun deskribagaitzez–.

Hurbilduko zaio Kanelo gaztea,
galdezka bezala eta erdi
ulertu bezala egingo du.
Eta miazka aurpegia
lerdez ongi bil diezaionean
hareatzen aurrera aldenduko da bere trosta
labur, saiatuan,
berriro ere kaio txundigarriak uxatzera,
ur ertzaren mintza zipriztin alaietan zartatzera.

Lasterka doalarik, Kanelo ttotto
ttontto alaeen honek,
biraka, biraka, biraka,
eiheratxoak diruditen belarriak lituzke!

Inork ikusita ere!
Emango luke batzuetan ez dela enteratzen.

BURGES TTIPIAREN OBAUBA OSATU
AURRETIKO ZENBAIT APUNTE

Zakurrek, ausartak direlako, eskuzabalak direlako,
batek daki, baina erraztu egiten dute
berez zail dena. Beti dute aski adore
lagunaren bidegabekierarik lotsagarriena
jauzi soil bat aurrera emanaz gainditu
eta lehen laztana eskatzeko.
Besteari legokiokeena emateko ausardia eta indarra.
Especialistak, eskatuz ematen.

Euren arrazoiei ezin antzik hartu die.
Baina hunkitzen dituen guztiak zentzua du.
Zenbaitek dio azkarrak direla.
Bestek, aldiz, inozo porrokatutzat ditu.
Bataz bestekoa eginda,
gutxienez misteriotsuak direla ateratzen zaizu.

Gehiegi ezagutu ez arren,
atsegin dituzu zakurrak.
Eskertzen duzu inor ikusteak ikaragarri pozten
dituela adieraziz
buztana ezker-eskuin astintzeko duten gogo eutsi
ezin hori.

Gu, mozorroon artean bizi dira eta ematen du
ez dakitela azalpeko harpeetan sekretuak narras
dabilzkigunik,]

ez grina istilak hartitzen ditugunik.
Enteratuko ez balira bezala da
hiri handi honetan ustekabeen zu aurkitzeak nola
inarrosi nauen.
Badirudi ez direla ohartzen
zu musuan ukitzeko keinua
jaio aurretik
nola ito dudan.

LITOFAGIA

egon
harriz
elikaturiko
lili lukua

esperantza

Epilogo

Gure hitzak ez dira oso trebeak.
Ez dira artistak.
Gehienetan ez dira nahi genituzkeenak azaleratzeko
gai izaten.
Ziurtasunez eta argi esaten dakizkitenak
oso gauza errazak baino ez dira.

Honako hauxe, adibidez: *ez dakit
nola esan.*

Edota, beste hauxe: *ezin dut
nahi nukeena esan.*

Gure hitzak, gu bezala, ez dira oso trebeak.
Ez dira artistak.
Baina zer esan
edota nola esan ez dakigula adierazteko bada ere,
baina azaleratu gabekoa gehiago dela,
ederragoa dela, ikaragarriagoa dela,
egiazkoagoa dela
esan gabe uzteko ere,
euren beharra dugu.

Eta ez dauzkagu saltzeko, ez,
gure hitz ezjakin, ezinduok.

ELEBERRIA

BILDUMA

1. Ur Apalategi: *Gure gauzak S.A.*
2. Monique Laxalt: *Oroitzapen urdin iluna*
3. Fito Rodriguez: *Faustoren itzala*
4. Ibai Iztueta: *Oro bare*
5. Txomin Peillen: *Jende ederrak lanean*